

Planbureau voor de Leefomgeving
T.a.v. prof. dr. ir. Hans Mommaas, directeur
Postbus 30314
2500 GH Den Haag

Zeist, 3 december 2018

Betreft: Rectificatie onjuiste weergave feiten inzake vleesconsumptie in relatie tot Klimaatakkoord

Geachte heer Mommaas,

Stichting Agrifacts (STAF) controleert publicaties op feiten of het gebrek daaraan. STAF spreekt partijen die een onjuiste weergave van de feiten geven daarop aan en verzoekt deze de publicatie te rectificeren. STAF zal daarvoor zo nodig een juridische procedure starten.

STAF signaleert dat het Planbureau voor de Leefomgeving een eigen interpretatie geeft aan de feiten omtrent het eten van dierlijke producten en het landgebruik in relatie tot het Klimaatakkoord van Parijs. Wij willen u erop wijzen dat het PBL als autoriteit wordt beschouwd door de media en maatschappij, dit zou voor het PBL reden moeten zijn zorgvuldig om te gaan met het publiceren van informatie.

STAF verzoekt u een aantal uitlatingen in uw berichtgeving en publicaties te rectificeren.

T.a.v. berichtgeving: Minder vlees eten levert forse klimaatwinst op

Op uw website staat het bericht: 'Minder vlees eten levert forse klimaatwinst op. Als alle inwoners van de Europese Unie de helft minder vlees, zuivel en eieren eten, dan daalt de uitstoot van broeikasgassen met 25-40 %.....(2014)'. Het PBL publiceert hier een onjuistheid.

Het onderliggende wetenschappelijke artikel, dat voor het publiek vanwege de taal en complexiteit van de materie niet te doorgronden is, stelt: '*Net greenhouse gas emissions directly related to EU agricultural production (excluding pre-farm and post-farm emissions) will decrease by 42%, from 464 to 268 million tonnes CO₂ eq yr⁻¹ under a 50% reduction in all meat and dairy consumption, in combination with the greening scenario (Fig. 5, S6)*¹

De berekeningen zijn gebaseerd op het jaar 2004. In dat jaar was de totale uitstoot van broeikasgassen in Europa 4965 megaton (Bron: Eurostat). Als alle Europeanen de helft minder vlees

---

¹ Westhoek H. et al; Food choices, health and environment: Effects of cutting Europe's meat and dairy intake; Global Environmental Change 26 (2014) 196–205.

zouden eten, zou de klimaatwinst volgens genoemde studie *in het gunstigste geval* een kleine 200 megaton bedragen. Concluderend: geen 25 tot 40 % minder broeikasgassen zoals het PBL het publiek voorhoudt, maar in het gunstigste geval een kleine 4 % minder broeikasgassen.

STAF verzoekt u binnen 14 dagen een rectificatie te plaatsen bij dit artikel op uw website.

T.a.v. Publicatie: Balans van de Leefomgeving 2018 (BL)²

T.a.v. Publicatie: Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het klimaatakkoord (HK)³

In uw analyses ten aanzien van het klimaatakkoord wordt niet objectief gerapporteerd over het eten van dierlijke producten en landgebruik in relatie tot het klimaatvraagstuk. Het PBL publiceert onjuistheden die media en publiek ervan moeten overtuigen dat het eten van vlees een van de grootste boosdoeners is in het klimaatvraagstuk, en het eten van minder vlees een van de belangrijkste oplossingen. (Zie de talrijke berichten in de media waarin deze PBL-rapporten worden geciteerd). Een aantal citaten uit uw rapporten:

“De huidige wijze van voedselproductie is niet te verenigen met het Parijsakkoord” (BL 2018, pag. 26)

“De productie van vlees en zuivel leidt tot veel broeikasgassen, zowel in de vorm van de methaanemissies van de dieren, lachgasemissies door het gebruik van (kunst)mest als ten gevolge van het landgebruik voor de productie van veevoer.” (BL 2018, pag. 217)

“Op termijn zullen gedragsveranderingen noodzakelijk zijn om de nationale broeikasemissies met 95 procent te kunnen verminderen. In de praktijk komt dit neer op minder consumptie van dierlijke producten en minder vliegen” (BL 2018, pag. 37)

“Naast technische maatregelen voor efficiëntere productieprocessen en vermindering van voedselverspilling kan daarom een grote bijdrage aan de vermindering van broeikasgassen worden gerealiseerd door een structurele verandering in het eetpatroon.” (BL 2018, pag. 2018)

“Net als op energiegebied is ook in het landbouw- en voedselsysteem een ingrijpende verandering nodig, om de langetermijndoelen van het klimaatbeleid te kunnen halen. Het grootste knelpunt is de omvang van de dierlijke productie en consumptie.” (BL 2018, pag. 16)

Dierlijke producten in het voedingspakket van de Nederlanders veroorzaken veel broeikasgasemissies (HK 2018, pag. 11)

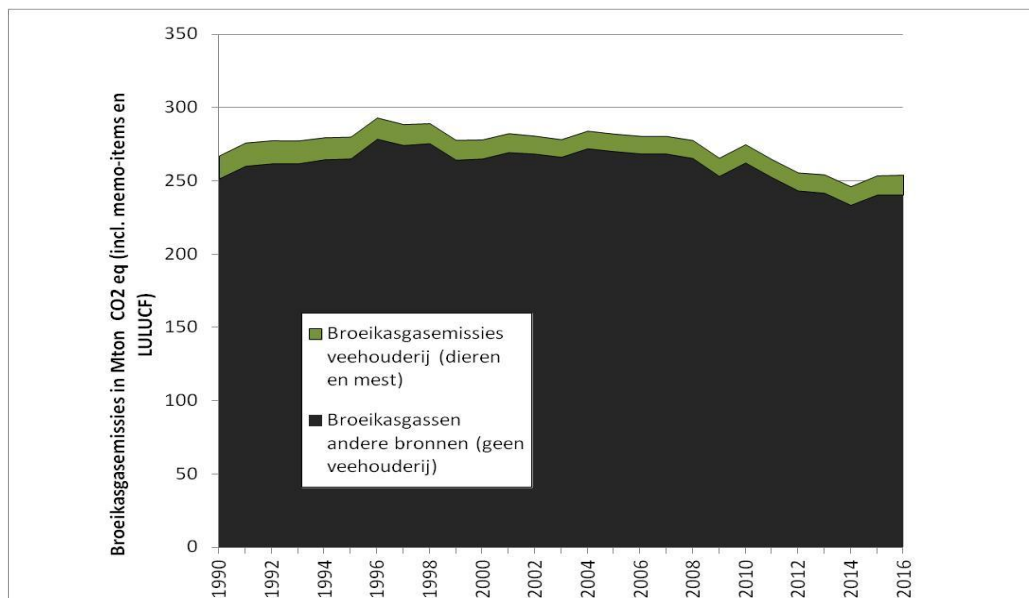
In Nederland is een belangrijke stap vermindering van de consumptie van dierlijke producten. (HK 2018, pag. 85)

---

² Nederland duurzaam vernieuwen, Balans van de Leefomgeving 2018, PBL (BL).

³ Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord; Michiel Hekkenberg en Robert Koelemeijer (eds); 28 september 2018 (HK).

Uit de PBL-analyse van het Klimaatakkoord zou de beoogde consumptieverandering en halvering van de voedselverspilling ertoe leiden dat de Nederlandse productie van vlees, zuivel en eieren met zo'n 15 % zou dalen³. Uit de studie van Westhoek et al.¹ blijkt dat 50 % minder vlees eten in Europa in het gunstigste geval leidt tot 4 % minder broeikasgasemissies in Europa. Als wij deze lijn doortrekken dan zal 15 % minder dierlijke eiwitten consumeren in het gunstigste geval leiden tot 1 à 2 % minder broeikasgassen. Een dergelijk percentage valt ook te herleiden uit de emissieregistratie in Eurostat (inclusief memo-items en LULUCF), zie figuur 1. Het aandeel van de veehouderij (in hoofdzaak methaan en lachgas) in het totale klimaatvraagstuk bedraagt zo'n 5 tot 6 % van het totaal. Krimp van de veehouderij geeft op het totale klimaatvraagstuk een zeer beperkt effect. Het is onjuist te suggereren dat het eten van minder dierlijke producten aanzienlijk bijdraagt aan het behalen van de doelen van het Klimaatakkoord.

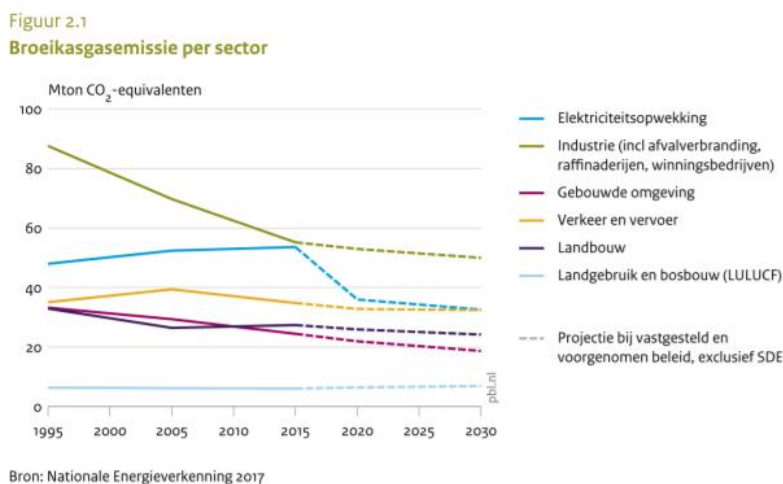
Figuur 1. Broeikasgasemissies in Nederland, veroorzaakt door de veehouderij en andere bronnen (Eurostat 2016).

STAF verzoekt het PBL correct te communiceren over het effect van het eten van minder dierlijke eiwitten, en meer plantaardige eiwitten, in het totale klimaatvraagstuk. STAF verzoekt het PBL de overdrijvingen in zijn rapporten (zie vermelde citaten) te schrappen, en het publiek correct voor te lichten over het aandeel van de veehouderij in het klimaatprobleem en de klimaatoplossing.

Correcte vergelijkende grafieken

Binnen het Klimaatakkoord is afgesproken dat een reductiepercentage van 49% wordt nagestreefd tussen 1990 en 2030. Het valt STAF op dat het PBL zijn vergelijkende grafieken start in het jaar 1995 in plaats van in het internationaal afgesproken referentiejaar 1990. Door de grafiek in 1995 te beginnen ontstaat een vertekend beeld. Zo valt buiten beeld dat de broeikasgasemissies in de

landbouw tussen 1990 en 1995 zijn afgenomen, waardoor de landbouw dichterbij het te behalen doel zit, dan in de grafiek wordt gesuggereerd. Met deze voorstelling van zaken wordt de landbouw benadeeld. Ook valt buiten beeld dat de emissies in nagenoeg alle andere sectoren tussen 1990 en 1995 zijn gestegen, waardoor die sectoren verder van hun doel af zijn komen te zitten. Met deze weergave worden de andere sectoren bevoordeeld.

Figuur 2. Vergelijkende grafiek uit: Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord; 2018; pag. 26.

STAF verzoekt het PBL om de vergelijkende grafieken die in meerdere rapporten staan, te corrigeren. En de grafieken te beginnen bij het afgesproken referentiejaar 1990.

Stichting Agri Facts verzoekt het PBL de geconstateerde onjuistheden binnen twee weken te corrigeren.

Met vriendelijke groet,

Stichting Agri Facts,

John Spithoven, voorzitter
Wim Kromwijk, secretaris
Jaap Haanstra, vice voorzitter
Leonie Bos-Chapel, penningmeester
Geesje Rotgers, projectcoördinatie